

Sygn. akt III AUa 998/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba (spr.) SSA Maria Sałańska – Szumakowicz
Protokolant:	stażysta Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2015 r. w Gdańsku

sprawy E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 kwietnia 2015 r., sygn. akt VI U 1565/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonego E. K. kwotę 120,00 (sto dwadzieścia 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSA Maria Sałańska - Szumakowicz

Sygn. akt III AUa 998/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 maja 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury, wskazując, iż nie udowodnił on wymaganego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a jedynie 5 lat 9 miesięcy 19 dni.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony. Wskazał, że pracował w Przedsiębiorstwie (...) w M. jako mistrz budowy oraz w (...) S.A. jako inspektor nadzoru i specjalista. Były to stanowiska pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł o jego oddalenie, wskazując, że ubezpieczony nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych. Stanowisko inspektora nadzoru i specjalisty to stanowiska dozoru inżynierskiego wyższego szczebla, których zakres obowiązków wykracza poza dozowanie czy kontrolę robotniczych stanowisk pracy.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał E. K. prawo do emerytury począwszy od dnia 10 czerwca 2014 r. (1), zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (2) oraz stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (3).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wydał w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

Ubezpieczony urodził się w dniu (...) i złożył wniosek o emeryturę w dniu 12 maja 2014 roku. Na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnił staż pracy wynoszący 27 lat 1 miesiąc i 21 dni, w tym staż pracy w warunkach szczególnych 5 lat 9 miesięcy i 19 dni jako mistrz w spółce (...).

W okresie od 1 kwietnia 1974 do 31 stycznia 1986 pracował w Przedsiębiorstwie (...) w M. na stanowisku mistrza budowy. Wykonywał prace stale i w pewnym wymiarze czasu pracy, kierując i nadzorując zespołami robotników, wykonującymi między innymi prace w warunkach szczególnych na przykład prace spawaczy. Były to prace na budowie fermy w G., budowy w I., K., L. i B..

W okresie od 1 grudnia 91 do 31 lipca 1993 oraz od 1 sierpnia 93 do 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony pracował w charakterze inspektora nadzoru i specjalisty. Jego obowiązki były rozległe. Polegały nie tylko na dozorcze technicznym obiektów i budowli, ale odnosiły się do dozowania, konserwacji, prowadzenia dokumentacji, opracowania planów, kontroli, analizy kosztów, zamawiania elementów budowlanych, organizowania szkoleń BHP.

Łącznie, zdaniem Sądu I instancji, ubezpieczony pracował w warunkach szkodliwych od 1 kwietnia 1975 do 30 listopada 1991 roku, to jest 16 lat 7 miesięcy i 21 dni.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów, których prawdziwość i wiarygodność strony w toku procesu nie kwestionowały. Wiarygodne częściowo okazały się także zeznania świadków dotyczące pracy ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie (...). Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków i ubezpieczonego odnoszącym się do stałego charakteru pracy w warunkach szczególnych w spółce (...), z uwagi na ich rozbieżność z zakresem obowiązków wynikającym między innymi z pisma z 5 sierpnia 93 roku.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2013 roku, sygnatura I UK 184/13, dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymieniane w wykazie, musi być dozorem inżynierskim czyli specjalistycznym. Chodzi o wydziały i oddziały w środowisku pracy, w którym istnieje narażenie na czynniki o znacznej szkodliwości. Dozór powinien dotyczyć prac zgodnych z wykazem prac w szczególnych warunkach. Musi być też wykonywany stale przez osobę nadzorującą i sprawowany w wymiarze czasu, jaki obowiązuje osobę nadzorującą. Nie zmienia to ustalenia, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych w wyżej wymienionych okresach.

Stosownie do treści artykułu 184 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 48 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w artykułach 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w artykule 27. Emerytura, o której mowa w ustępie 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do Otwartego Funduszu Emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunek, zgromadzonych na rachunku w Otwartym Funduszu Emerytalnym za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu

państwa, przysługuje mężczyźnie, który do 1 stycznia 1999 roku osiągnął okres zatrudnienia w szczególnych warunkach co najmniej 15-letni.

Należy zauważyć, że w judykaturze Sądu Najwyższego określa się jednolicie, że przewidziane w artykułach 32 i 184 Ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury w niższym wieku jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo, a zatem regulujące je przepisy należy wykonać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo.

W ocenie Sądu Okręgowego, zgromadzony w sprawie materiał jednoznacznie jednak przemawia za uznaniem, iż ubezpieczony wykonywał prace w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu ponad wymagany okres 15 lat. Prace wykonywane przez, przez ubezpieczonego to prace przy kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach. Ubezpieczony spełnia zatem wszystkie warunki konieczne do przyznania emerytury określonej w cytowanych wyżej przepisach.

Z uwagi na powyższe, Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

W punkcie drugim wyroku stwierdzono, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 99 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury, podczas gdy ubezpieczony nie spełnił wszystkich wymaganych warunków, określonych w w/w przepisie.

Powołując się na powyższą podstawę apelacji, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że ustalenia Sądu Okręgowego nie są wystarczające, by uwzględnić do pracy w warunkach szczególnych okres zatrudnienia powoda od 01.04.1975r. do 31.01.1986r. w Przedsiębiorstwie (...) w M. na podstawie jedynie częściowo wiarygodnych zeznań świadków oraz ustalenia, że ubezpieczony kierował i nadzorował zespołami robotników wykonujących „między innymi” prace w warunkach szczególnych.

Zgodnie z treścią wyroku Sądu Najwyższego z dnia 03.12.2013r., sygn. akt I UK 184/13, dozór inżynieryjno-techniczny winien być wykonywany na oddziałach i wydziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych, tj. czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Praca polegająca na dozorze pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co w przypadku wnioskodawcy nie zostało wykazane.

Apelujący podniósł, że skoro ubezpieczony oprócz nadzoru nad pracownikami wykonującymi prace zaliczane do pracy w szczególnych warunkach miał nadzór także nad pracownikami, których prace nie były pracami w szczególnych warunkach, to jego pracy nie można uznać za pracę wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, jak tego wymagają przepisy rozporządzenia.

Ponadto pozwany zauważył, że Sąd w sentencji wyroku błędnie podał datę przyznania świadczenia, bowiem przyznał prawo do emerytury od dnia 10.06.1954 r., co stanowi datę urodzenia powoda, co również uniemożliwia wykonanie wyroku.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o jej oddalenie, wskazując, iż praca wnioskodawcy polegała na sprawowaniu stałego, ciągłego i bezpośredniego dozoru i bezpośredniej kontroli nad pracownikami pracującymi w szczególnych warunkach, w których nie są zachowane higieniczne normy pracy, tj. zbrojarza, betoniarza, murarza, tynkarza, spawacza, dekarza, cieśli i innych. Na wszystkich budowach, na których zatrudniony był wnioskodawca, wykonywane były prace wymienione w dziale V Załącznika do rozporządzenia z 1983 roku, czyli roboty wodnokanalizacyjne, prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych, prace zbrojarskie i betoniarskie, prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości, prace malarskie konstrukcji na wysokości, prace dekarzkie. Ubezpieczony nadzorował pracowników zatrudnionych na stanowiskach zaliczanych do stanowisk w warunkach szczególnych jak zbrojarze, betoniarze, tynkarze, murarze, cieśle, dekarze, monterzy instalacji sanitarnych, sprzętu budowlanego. Funkcję mistrza budowy najczęściej sprawował sam na budowie, chyba że była to budowa dużych rozmiarów.

Odnosząc się do zarzutów skarżącego, ubezpieczony zauważył, że fakt, iż będąc majstrem budowy kontrolował także część pracowników niezatrudnionych w warunkach szczególnych nie może stanowić podstawy do odmowy zaliczenia spornego okresu jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, skoro jego podstawowym zadaniem był nadzór pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach tj. zbrojarzy, betoniarzy, dekarzy itd. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 października 2012 r. sygn. akt III AUa 406/12).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego była niezasadna i nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszej sprawy było przyznanie wnioskodawcy E. K. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Spór stron na etapie postępowania apelacyjnego sprowadzał się przy tym jedynie do ustalenia, czy okres od 1 kwietnia 1975 r. do 31 stycznia 1986 r. w Przedsiębiorstwie (...) w M. może zostać wnioskodawcy zaliczony do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Wskazać na wstępie trzeba, iż w powyższym zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowo postępowanie dowodowe, zaś w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobody oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w rozumowaniu w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej. Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05.11.1998r., sygn. I PKN 339/98, opubl. OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Podstawą prawną żądania emerytury w wieku niższym niż wymagany dla mężczyzn wiek jest w przypadku wnioskodawcy przepis art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (dalej: ustawa emerytalna), zgodnie z którym ubezpieczonym (mężczyznom) urodzonym po dniu 31.12.1948 r. przysługuje prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej, jeżeli w dniu wejścia tej ustawy w życie, tj. w dniu 01.01.1999 r. osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy emerytalnej (co najmniej 25-letni).

Takim ubezpieczonym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej pod warunkiem nie przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego (art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej).

Przepis art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej dotyczy zatem wyłącznie tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. 01.01.1999 r. już legitymowali się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym, w tym wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych, lecz nie osiągnęli jeszcze wymaganego wieku emerytalnego.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 cyt. ustawy, dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w wieku obniżonym z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których uprawnionym osobom przysługuje prawo do emerytury w wieku obniżonym, ustala się natomiast –

jak stanowi ust. 4 art. 32 cyt. ustawy - na podstawie przepisów dotychczasowych,

tj. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (dalej: rozporządzenie).

Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki, tj. osiągnięcie wieku emerytalnego (kobieta – 55 lat, mężczyzna – 60 lat) i okres zatrudnienia (kobieta – 20, mężczyzna - 25 lat), w tym 15 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze. Przesłanki te należy spełnić kumulatywnie. Nie spełnienie jednego ze wskazanych warunków czyni niemożliwym przyznanie emerytury w wieku obniżonym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje jednoznacznie, iż ubezpieczony E. K. w spornym okresie wykonywał pracę w warunkach szczególnych, o której mowa w wykazie A rozporządzenia w dziale XIV pod poz. 24 (Kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynierijsko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie).

Z przedłożonego świadectwa pracy, a także zeznań świadków E. N. i Z. B. wynika, iż będąc zatrudnionym na stanowisku majster budowy w Przedsiębiorstwie (...) w M. w okresie od 1 kwietnia 1975 r. do 31 stycznia 1986 r., wnioskodawca sprawował nadzór nad pracownikami budowlanymi, takimi jak murarz, malarz, zbrojarz, betoniarz i cieśla. Pracował codziennie co najmniej po 8 godzin. Pracował razem z innymi pracownikami bezpośrednio na budowie. Na wszystkich budowach, na których zatrudniony był wnioskodawca, wykonywane były prace wymienione w dziale V wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, czyli roboty wodnokanalizacyjne, prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych, prace zbrojarskie i betoniarskie, prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości, prace malarskie konstrukcji na wysokości oraz prace dekarские. Do jego obowiązków należały wprawdzie również czynności pomocnicze, niewykonywane bezpośrednio na miejscu budowy, takie jak sporządzanie kart pracy, niemniej jednak nie stanowi to przeszkody do uznania, iż stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, specyfika pracy na stanowisku związanym z nadzorem wiąże się bowiem z tym, że pracownik taki musi wykonywać także pewne czynności administracyjne. Na tożsamym stanowisku stanął również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 stycznia 2012r. (I UK 189/11, LEX nr 1125264), wskazując, iż pomimo wykonywania pewnych czynności w warunkach nienarządzających bezpośrednio na szkodliwe dla zdrowia czynniki, można uznać, że dana osoba wykonuje pracę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (por też. wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2011r., II UK 48/11, LEX nr 1108485; wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2009r., II UK 243/08, LEX nr 550990; wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2009r., I UK 201/08, LEX nr 738338).

W ocenie Sądu II instancji, nie zasługuje na uwzględnienie zarzut pozwanego, iż będąc majstrem budowy, ubezpieczony kontrolował także część pracowników niezatrudnionych w warunkach szczególnych. Pod poz. 24 działu XIV załącznika A do rozporządzenia wskazano bowiem kontrolę na oddziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace w warunkach szczególnych. Przepis ten nie wskazuje zatem na wyłączność prac w warunkach szczególnych na oddziale, na jakim nadzór sprawuje ubezpieczony. Podstawowym zadaniem wnioskodawcy był zaś nadzór pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach.

Reasumując, stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wnioskodawca posiada co najmniej 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych, a tym samym spełnił wszystkie warunki przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury.

Odnosząc się zaś do podniesionego przez organ rentowy zarzutu błędnej daty przyznania świadczenia, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż Sad I instancji w wyroku prawidłowo, zgodnie z dyspozycją art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 10 czerwca 2014 r., tj. od dnia ukończenia przez wnioskodawcę 60 roku życia. Wskazywany przez organ rentowy błąd został zaś popełniony jedynie w doręczonym stronom odpisie wyroku, co jednak nie podlega weryfikacji Sądu II instancji.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego (pkt I sentencji).

O kosztach procesu Sąd Apelacyjny rozstrzygnął w pkt II wyroku, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu określoną w art. 98 i 99 k.p.c., stosownie do której strona przegrywająca proces obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty zastępstwa procesowego, na mocy przepisów § 12 ust.1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszeniu przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSA Maria Salańska-Szumakowicz